

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з наукової роботи

_____ проф. Л. Л. Хоружа

«__»_____ 2014 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ ДО АСПІРАНТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 13.00.09 - теорія навчання

Укладач: доктор педагогічних наук,
професор О. В. Малихін

Розглянуто
на засіданні кафедри теорії та історії
педагогіки
протокол № 11 від «18» червня 2014 р.
завідувач кафедри:
_____ Н. М. Чернуха

Київ – 2014

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

13.00.09 – теорія навчання, галузь педагогічної науки, яка вивчає різні форми взаємодії компонентів навчання та на основі виявлених закономірностей розробляє певні системи навчання.

Таким чином, вступний екзамен до аспірантури за спеціальністю 13.00.09 має на меті визначити рівень наукової та професійної компетентності здобувача у зазначеній науковій площині і передбачає виявлення знань основних проблем сучасної дидактики, історії розвитку дидактики, методик і навчальних технологій, орієнтованих на розвиток особистості та забезпечення її активної пізнавальної позиції на всіх етапах і щаблях навчання; засобів формування позитивних мотивів учіння; умов для творчого розвитку і самовираження особистості; оволодіння культурою навчальної праці.

Пропонована програма відповідає паспорту спеціальності та містить: питання з нормативно-правової бази та державної політики в галузі освіти, з історії дидактики, загальної методології педагогіки, з теорії та практики організації навчального процесу в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах.

Окремими розділами програми, які мають допомогти майбутньому аспірантові в обсязі та напрямках підготовки, є питання до екзамену, список рекомендованої літератури. Питання до екзамену складені відповідно до навчальних програм основних педагогічних дисциплін базової підготовки бакалавра і магістра. Список літератури є орієнтовним і включає праці з методології педагогіки, методики професійно-педагогічних досліджень, найбільш важливі роботи з історії та теорії навчання, а також деякі роботи із суміжних наук – психології та філософії освіти.

Програма вступного екзамену з теорії навчання орієнтована на перевірку засвоєння вступниками методологічних, психолого-педагогічних та методичних основ організації навчального процесу в закладах освіти.

Програма передбачає з'ясування рівня знань вступників про:

- основні дидактичні концепції;
- новітні технології навчання;
- сутність процесу навчання;
- основні етапи процесу засвоєння знань;
- зміст освіти;
- принципи, методи, форми організації навчального процесу;
- способи контролю й оцінки навчальних досягнень учнів, студентів;
- умови формування змістовних і соціально значущих мотивів навчально-пізнавальної діяльності особистості.

У ході екзамену вступник повинен продемонструвати уміння:

- моделювання навчального процесу;
- проектування навчально-пізнавальної діяльності учнів, студентів;
- організації різних видів та форм діяльності учнів, студентів;
- системного аналізу дидактичних явищ;

— творчого використання наукових дидактичних концепцій у практичній педагогічній діяльності.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Державні нормативно-правові документи про освіту.

Закони України, що закладають основу побудови освітнього процесу:

- «Про освіту»;
- «Про вищу освіту»;
- «Про загальну середню освіту»;
- «Про професійно-технічну освіту».

Концептуальні документи, які визначають стратегічні напрями розвитку освіти в Україні:

- Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»);
- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.;
- Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа);
- Концепції профільної навчання в старшій школі;
- Концепція національної системи кваліфікацій;
- Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 – 2020 р.);
- Державний стандарт базової і повної середньої освіти;
- Державний стандарт повної загальної середньої освіти;
- Державні стандарти професійної освіти.

Методологія педагогіки

Загальне поняття про методологію педагогіки та її рівні.

Методологічні основи наукового пізнання в педагогіці. Рівні науково-педагогічного дослідження. Методика проведення конкретного педагогічного дослідження. Методологічні характеристики педагогічного дослідження: актуальність, проблема, тема, об'єкт і предмет дослідження, гіпотеза, мета й завдання дослідження, наукова новизна, значення для науки й практики.

Основні етапи дослідження. Методологічні принципи педагогічних досліджень. Логіка педагогічного дослідження. Програма експерименту. Критерії й система діагностичного інструментарію. Рівні, типи, види експерименту як методу дослідницької діяльності. Особливості констатувального, пошукового, формувального, порівняльного та діагностичного експериментів.

Методи дослідження. Емпіричні методи педагогічного дослідження. Теоретичні методи педагогічного дослідження. Порівняльно-історичні методи педагогічного дослідження. Математичні й статистичні методи в педагогічному дослідженні.

Історія педагогіки й освіти

Становлення та розвиток школи, теорії й практики навчання, системи освіти в кожній конкретній суспільно-економічній формації, історичні

закономірності розвитку. Педагогічні погляди та ідеї просвітителів і педагогів різних часів і народів, вплив видатних педагогів на культурний і соціально-економічний розвиток суспільства.

Проблеми змісту освіти в історії школи та педагогічної думки.

Характерні риси, особливості навчання в давньому світі (Демокрит, Сократ, Платон, Аристотель). Системи навчання й виховання в античних державах.

Педагогічна наука й практика в середні століття. Виховання й навчання в Західній Європі XIV – XVIII ст. (Я. Коменський, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, К. Гельвецій, Д. Дідро, Й. Герbart, А. Дістервег, Й. Песталоцці та ін.). Педагогічна наука й практика на Русі в XVIII ст. Просвітительські погляди М. Ломоносова, Ф. Прокоповича, О. Радищева, Г. Сковороди, П. Юркевича та ін.

Створення державної системи початкової, середньої й вищої освіти в Російській імперії.

Педагогічні системи освіти й виховання у вітчизняній педагогіці XIX – початку XX ст. (Х. Алчевська, Г. Ващенко, О. Духнович, П. Куліш, М. Корф, М. Пирогов, С. Русова, Л. Толстой, К. Ушинський, Ю. Федькович, Я. Чепіга та ін.).

Західноєвропейські педагогічні теорії кінця XIX ст. (Г. Кершенштейнер, В. Лай, Д. Дьюї та ін.). Навчально-виховні системи М. Монтесорі, С. Френе.

Радянський період у розвитку школи й педагогіки. Педагогічні ідеї П. Блонського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, С. Шацького та ін.

Поняття про систему освіти держави. Система освіти в Україні. Загальна характеристика освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Аналіз пріоритетних педагогічних проблем сучасності в історичній ретроспективі (самостійність та активність учнів, принципи, методи, засоби навчання тощо).

Предмет і завдання дидактики. Сутність процесу навчання. Закономірності та принципи навчання.

Дидактика як одна з педагогічних наукових дисциплін, її об'єкт, предмет і функції. Становлення дидактики як науки. Зв'язок дидактики з педагогічними і непедагогічними науками. Основні категорії дидактики: процес навчання, навчальний процес, принципи, методи, зміст, форми організації навчання.

Українська народна дидактика: її мета, завдання і зміст.

Особливості розвитку теорії навчання в провідних зарубіжних країнах. Основні концепції теорії навчання в зарубіжній педагогіці (прагматизм, неотомізм, екзистенціалізм).

Навчання як вид пізнавальної діяльності, його основні ознаки. Співвідношення процесів наукового пізнання і навчання.

Структурні компоненти процесу навчання: мета, завдання, зміст навчання, методи, засоби, форми організації навчання.

Викладання як діяльність учителя з організації та керування навчально-пізнавальною діяльністю учнів. Учіння як система пізнавальних дій учня,

спрямованих на вирішення навчально-виховних завдань.

Основні функції навчання: освітня, розвивальна, виховна; їх характеристика та взаємозв'язок.

Суперечності як рушійні сили процесу навчання. Зовнішні та внутрішні, об'єктивні та суб'єктивні суперечності. Головна суперечність процесу навчання.

Основні етапи процесу навчання: постановка вчителем і прийняття учнями навчального завдання; сприймання навчального матеріалу; осмислення, розуміння, узагальнення і систематизація знань; закріплення знань, умінь і навичок; застосування знань на практиці; аналіз і самоаналіз результатів діяльності.

Загальне поняття про закономірності та принципи навчання як категорії дидактики. Правила навчання, їх зв'язок із принципами навчання. Система принципів навчання у різних авторів. Класичні принципи навчання.

Традиційні принципи навчання (виховуючого навчання, розвивального навчання, зв'язку навчання з життям, систематичності і послідовності, свідомості і активності, міцності, емоційності навчання, принцип індивідуалізації і диференціації навчання та ін.); їх характеристика та шляхи реалізації.

Взаємозв'язок між принципами навчання. Системний підхід до реалізації принципів навчання на уроці.

Принципи навчання в народній дидактиці.

Зміст освіти в національній школі. Зміст освіти у вищих навчальних закладах.

Загальне поняття про зміст освіти. Теорії формальної і матеріальної освіти. Фактори, що впливають на зміст освіти. Види освіти за змістом: загальна, професійна, політехнічна, їх взаємозв'язок і взаємозалежність. Рівні загальної освіти: початкова, базова, повна. Основні шляхи одержання загальної середньої освіти.

Відображення змісту освіти в Законі України „Про загальну середню освіту”, в „Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа)”, „Національній доктрині розвитку освіти”. Державний стандарт загальної середньої освіти - комплексний нормативний документ, його структура.

Документи, в яких відображається зміст освіти: навчальні плани, навчальні програми, підручники.

Навчальний план: види (базовий, типовий, робочий навчальний план), характеристика, структура, компоненти (варіативна та інваріантна складові). Освітні галузі знань. Навчальні предмети, курси варіативної складової навчального плану. Вимоги до навчального плану.

Навчальна програма: принципи побудови (лінійний, концентричний, лінійно-концентричний, модульний), структура. Вимоги до навчальної програми.

Підручник: зміст поняття, історія розвитку. Функції підручника: інформаційна, розвивальна, виховна, мотиваційна. Структура підручника: 1)

тексти; 2) позатекстові компоненти: а) апарат організації засвоєння; б) ілюстративний матеріал; в) апарат орієнтування.

Варіативність шкільних підручників. Класифікація шкільних підручників: 1) за глибиною відображення змісту освіти: а) базові; б) диференційовані; 2) за характером відображення змісту освіти: а) інтегровані; б) підручники для певних освітніх галузей; 3) за способом організації навчального матеріалу: а) проблемні; б) програмовані; в) розвивальні; г) дискусійні. Вимоги до сучасного підручника.

Інтеграція навчальних предметів у сучасній педагогічній практиці.

Державні стандарти вищої освіти. Основні напрями оновлення змісту навчання у вищій школі. Характеристика державних документів та навчально-методичних комплексів, які закріплюють зміст освіти у вищих навчальних закладах (навчальний план, програма навчальної дисципліни, робоча програма навчальної дисципліни, підручник, посібник). Методичні основи відбору та композиції змісту навчального матеріалу в межах завдань, програм, посібників.

Методи навчання.

Поняття методів навчання. Основні функції методів навчання. Прийом як складова частина методу і як самостійна дидактична категорія. Різні підходи до класифікації методів: за джерелом знань, за особливостями діяльності учителя і учня, за характером пізнавальної діяльності учня, за логікою викладу навчального матеріалу.

Методи навчання за джерелом знань (пояснення, розповідь, бесіда, лекція, спостереження, робота з книгою та підручником).

Метод вправ. Види вправ за характером навчальної діяльності (усні, письмові, графічні, технічні), на основі навчальної мети застосування (вступні, пробні, тренувальні, творчі, коментовані, пояснювальні). Вимоги до вправ.

Дидактична гра: суть, структура (дидактичне завдання, ігровий задум, ігровий початок, ігрові дії, правила гри, підведення підсумків). Види дидактичних ігор. Умови ефективності застосування дидактичних ігор.

Практичні і лабораторні роботи як метод навчання. Структура практичних і лабораторних робіт, особливості їх проведення.

Самостійна робота як метод навчання. Види самостійних робіт: 1) за дидактичною метою; 2) за матеріалом, з яким працюють; 3) за характером розумової діяльності; 4) за способом організації. Структура самостійної роботи. Умови ефективності використання самостійної роботи.

Класифікація методів за характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі). Методи проблемного навчання. Проблема і проблемна ситуація. Рівні проблемності. Шляхи створення проблемних ситуацій.

Індуктивні і дедуктивні методи навчання.

Методи стимулювання і мотивації навчальної діяльності: 1) методи емоційного стимулювання; 2) методи створення ситуації успіху в навчанні; 3) методи заохочення.

Методи контролю і самоконтролю. Методи усного і письмового контролю. Самоконтроль. Види самоконтролю. Методи самоконтролю.

Технологія вибору методів навчання. Методи навчання в народній педагогіці.

Форми організації навчання в школі та у ВНЗ.

Поняття про форми організації навчального процесу. Історія розвитку форм організації навчання: індивідуальна, індивідуально-групова, групова; класно-урочна, бел-ланкастерська, мангеймська системи навчання; індивідуалізоване навчання (Дальтон-план, план Трампа, метод проектів).

Суть класно-урочної системи навчання, її позитивні сторони і недоліки.

Урок – основна форма організації навчання в школі. Основні підходи до класифікації типів уроків: а) за основною дидактичною метою; б) за основними етапами навчального процесу; в) за методами навчання. Типологія уроків за основною дидактичною метою (за В.О. Оніщуком). Структура уроку. Макро- і мікроструктура уроку.

Характеристика макроструктурних етапів комбінованого уроку.

Нестандартні уроки. Інтегровані уроки.

Мета уроку: навчальна, виховна, розвивальна, їх характеристика.

Підготовка вчителя до уроку. Поурочний план, загальні вимоги до уроку: організаційні, виховні, дидактичні, психологічні, гігієнічні.

Шляхи підвищення ефективності уроку.

Особливості уроку в малокомплектній школі. Організація індивідуального навчання учнів.

Індивідуальні, групові та колективні форми навчальної роботи учнів на уроці.

Навчальна екскурсія як форма організації навчання. Види екскурсій. Методика підготовки і проведення екскурсій.

Домашня навчальна робота: зміст, вимоги до її організації та проведення. Самопідготовка в режимі роботи групи продовженого дня.

Факультативні заняття.

Індивідуальні та групові заняття, методика їх організації та проведення.

Організація навчально-пізнавальної роботи з учнями. Предметні гуртки.

Особливості та ознаки лекційно-практичної системи навчання. Роль лекції в навчальному процесі вищої школи: переваги та недоліки. Функції лекції. Види лекцій: 1) за дидактичними завданнями (вступна, тематична, настановча, оглядова, заключна); 2) за способом викладу навчального матеріалу (проблемна, лекція-візуалізація, лекція-дискусія, лекція із запланованими помилками та ін.). Технологія підготовки викладача до лекції: формулювання теми; складання попереднього плану; добір і вивчення відповідної літератури; складання розгорнутого плану; структурування змісту навчального матеріалу; зіставлення змісту лекції зі змістом підручників та посібників з навчальної дисципліни; з'ясування питань для самостійного опрацювання студентами; оформлення конспекту лекції. Вимоги до методики читання лекції:

обґрунтування мети лекції; чітка структура лекції; доступність і науковість викладу; забезпечення зворотного зв'язку; професійна спрямованість навчального матеріалу; мовна культура викладача та ін.

Семінарське заняття як форма організації навчання, його функції. Види і методика проведення семінарських занять. Основні завдання практичних занять. Форми та методика проведення практичних занять. Методика підготовки та проведення лабораторного заняття. Дидактична мета, методика організації та проведення індивідуальних занять, консультацій.

Організація навчального діалогу

Основні типи соціально-дидактичних відносин у процесі навчання: «учитель-учень», «викладач-аудиторія», «вчитель-група», «вчитель-засоби навчання-учень». Параметри активної суб'єктної позиції у навчальному процесі. Властивості діалогічних відносин. Діалог як одиниця педагогічної взаємодії. Особливості та функції навчального діалогу. Діалог як засіб формування творчого стилю розумової діяльності студентів. Види інтелектуальних задач та етапи їх розв'язання.

Самостійна та науково-дослідна робота студентів ВНЗ.

Сутність і значення самостійної роботи студентів. Види та форми самостійної роботи студентів. Рівні самостійної роботи студентів. Шляхи удосконалення самостійної роботи студентів. Зміст, види і форми науково-дослідної роботи студентів та методика її організації. Методика роботи студента з навчальною та науковою літературою.

Контроль та оцінка навчальних досягнень учнів. Оцінювання знань, умінь і навичок студентів ВНЗ.

Сутність і види контролю. Функції контролю. Основні вимоги до перевірки і оцінки навчальних досягнень учнів. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Рівні навчальних досягнень учнів.

Контроль, його мета і функції. Види контролю. Основні принципи організації поточного, модульного та підсумкового контролю. Вимоги до контролю. Критерії оцінювання знань студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Технології навчання.

Сутність і особливості навчальних технологій. Класифікація технологій навчання. Характеристика технологій: проблемного навчання, дистанційного навчання, ігрових, групових, комп'ютерних.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Система освіти в Україні, провідні тенденції її розвитку. Закони України, що закладають основу побудови освітнього процесу («Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту»).
2. Поняття про систему освіти держави. Основні етапи становлення і розвитку системи освіти. Законодавче забезпечення розбудови сучасної системи освіти в Україні.
3. Закон України «Про професійно-технічну освіту». Типи професійно-технічних навчальних закладів. Сучасний ринок праці та його вимоги до рівня професійної кваліфікації працівників та спеціалістів.
4. Закон України «Про загальну середню освіту». Концепція розвитку загальної середньої освіти. Зміни що відбуваються в підходах до організації навчального процесу в середньому загальноосвітньому закладі.
5. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр., Концепція національної системи кваліфікацій. Принципи перебудови освіти України.
6. Закон України «Про освіту». Принципи диференціації та інтеграції освіти. Державна національна програма «Освіта: Україна XXI століття».
7. Основні принципи управління освітою та їх коротка характеристика.
8. Основні положення принципів гуманізації та гуманітаризації сучасної освіти в Україні. Єдність та різниця у змісті названих принципів освіти.
9. Диференціація освіти. Нові типи навчальних закладів. Профільні загальноосвітні школи. Диференційований підхід до навчання.
10. Пріоритет загальнолюдських цінностей як сучасний принцип вітчизняної освіти. Шляхи успішної соціалізації особистості в суспільстві.
11. Ян Амос Коменський та його педагогічна спадщина. Класно-урочна система Я. А. Коменського, коротка характеристика системи принципів навчання.
12. Педагогічні погляди і діяльність Й. Песталоцці.
13. А. Дістервег та його дидактичні підходи до організації навчального процесу, системи професійної підготовки вчителя.
14. Педагогічна спадщина К. Д. Ушинського. Основні положення його педагогічної системи.
15. Проблема методів навчання в педагогічній спадщині Г. Ващенко.
16. Софія Русова. Основні погляди на зміст навчання. Сучасна цінність педагогічної спадщини.
17. Система виховання й розвитку особистості в педагогічній спадщині А. С. Макаренка.
18. Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського. Основні положення педагогічної системи В. О. Сухомлинського та його основні праці.
19. Вальдорфські школи; педагогічна система М. Монтесорі.
20. Педагогіка прагматизму Д. Дьюї.
21. Сучасні зарубіжні технології навчання і виховання; огляд концепцій

гуманістичної педагогіки Заходу.

22. Виникнення педагогіки як науки. Характерні ознаки педагогіки як науки. Система педагогічних наук.

23. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки.

24. Дидактика як складова педагогіки. Об'єкт та предмет дидактики. Основні категорії дидактики, їх взаємозв'язок.

25. Рушійні сили і закономірність розвитку особистості, соціалізація. Фактори, які впливають на розвиток особистості.

26. Характеристика педагогічного процесу. Загальні властивості і закономірності педагогічного процесу.

27. Поняття процесу навчання. Двосторонній характер, рушійні сили навчального процесу.

28. Єдність освітньої, виховної і розвивальної функцій процесу навчання.

29. Закономірності та принципи навчання.

30. Цілі навчання. Характеристика основних груп взаємопов'язаних освітніх цілей: навчальних, розвивальних, виховних.

31. Цілі навчання. Поділ цілей навчання у зарубіжній педагогіці – таксономія Блума.

32. Учіння як система пізнавальних дій, спрямованих на вирішення завдань навчання. Структура процесу засвоєння знань.

33. Особливості процесу «навчання» і процесу «учіння» як певних систем пізнавальних дій. Двобічний характер процесу навчання.

34. Структура процесу самостійного засвоєння знань. Методи стимулювання самостійної пізнавальної діяльності учнів.

35. Сутність поняття змісту освіти. Різні підходи та теорія визначення змісту освіти в історичному аспекті. Наукові засади змісту освіти.

36. Склад і структура змісту загальної середньої освіти. Наукові вимоги добору змісту освіти. Стандарт освіти загальноосвітньої школи.

37. Склад і структура змісту вищої освіти. Навчальний план, навчальна програма і підручник вищої школи.

38. Зміст освіти і навчання у загальноосвітній школі. Сучасні навчальні плани і навчальні програми.

39. Розвиток творчих здібностей учнів – одне з головних завдань навчально-виховного процесу в школі. Робота з талановитими учнями. Реалізація диференційованого підходу до учнів у процесі навчання.

40. Загальні та спеціальні здібності особистості, їх структура і можливості розвитку. Врахування психічних та індивідуальних особливостей учнів – один з найважливіших принципів навчання і виховання.

41. Формування наукового світогляду школярів в урочній та позаурочній роботі.

42. Стимули та мотиви навчальної діяльності. Психологічні основи формування стимулів і мотивів учіння. Перехід стимулів у мотиви пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання та учіння.

43. Наукові знання як основа наукового світогляду і становлення особистості.

44. Знання як категорія вираження цілей навчання. Якість знань та її показники.

45. Уміння та навички як категорії вираження цілей навчання. Класифікації умінь. Генеза формування умінь і навичок.

46. Компетентність і компетенція, зміст навчальних компетентностей. Формування компетентностей учня в навчальному процесі.

47. Мотивація навчальної діяльності учнів. Взаємозв'язок навчальних мотивів із системою потреб, інтересів, здібностей та особливостей учнів. Проблеми розвитку навчальної мотивації.

48. Діагностичні методики вивчення учнів та надання їм необхідної допомоги в процесі навчання. Принцип особистісно-орієнтованого підходу до навчання.

49. Види навчання у сучасній дидактиці (програмоване, проблемне, комп'ютерне, модульне, дистанційне тощо). Їх недоліки і переваги.

50. Види навчання. Характеристика пояснювально-ілюстративного навчання.

51. Проблемне навчання. Керівництво вчителя розвитком самостійності і пізнавальної активності учнів у різних моделях проблемного навчання.

52. Навчання з використанням комп'ютерів. Концепція інформатизації навчальних закладів.

53. Основи програмованого навчання.

54. Диференційоване навчання.

55. Модульна та дистанційна технології навчання.

56. Сучасні інтенсивні технології навчання.

57. Характеристика дидактичних засобів навчання. Роль технічних засобів навчання в сучасній школі. Комп'ютеризація навчально-виховного процесу.

58. Програмно-методичне та матеріально-технічне забезпечення навчально-виховного процесу (підручники, посібники, наочність, методичні та технічні засоби навчання тощо).

59. Методи навчання та характеристика існуючих класифікацій методів навчання.

60. Інноваційні технології навчання.

61. Характеристика методів контролю і самоконтролю в навчанні.

62. Характеристика методів стимулювання навчально-пізнавальної діяльності.

63. Характеристика методів організації навчально-пізнавальної діяльності.

64. Активні форми та методи навчання (пізнавальні ігри, дискусії, диспути, інтелектуальні змагання, конкурси тощо).

65. Поняття форми навчання. Характеристика основних форм навчання.

66. Урок – основна форма організації навчального процесу. Вимоги до сучасного уроку. Шляхи удосконалення уроків.

67. Єдність мети і завдань уроку (дидактичної, виховної та розвивальної). Типи уроків і їх характеристика.

68. Порівняльний аналіз традиційних та нетрадиційних типів уроків, що використовуються в загальноосвітній школі.

69. Факультативи, методика їх проведення.
70. Практикуми і семінари і їх місце в загальній системі навчальної роботи.
71. Навчальні екскурсії, їх види, призначення, методика проведення.
72. Організація вчителем індивідуальних і групових консультацій як форми розвитку навчальних можливостей учнів. Попередження і подолання неуспішності школярів.
73. Форми позакласної роботи з навчальних предметів. Організація пізнавальної діяльності учнів за інтересами.
74. Методи самоконтролю в навчанні. Характеристика учіння як самостійної пізнавальної діяльності учнів (недоліки і переваги навчання без оцінок). Дванадцятибальна система оцінок.
75. Контроль, його роль у керівництві і управлінні навчальною діяльністю учнів. Функції, зміст, види контролю.
76. Внутрішкільна система контролю за навчально-виховним процесом та шляхи її вдосконалення. Розробка організаційної моделі управління системою внутрішкільного контролю.
77. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень учнів.
78. Контроль, оцінка й облік результатів пізнавальної діяльності учнів. Нові форми контролю знань, умінь та навичок учнів (тестування, комп'ютерний контроль тощо). Дванадцятибальна система оцінок.
79. Самостійна робота учнів як умова ефективності учіння.
80. Домашня робота учнів. Шляхи попередження перевантаження учнів домашніми завданнями. Вимоги до змісту і обсягу домашніх завдань. Проблема відмови у початкових школах від домашніх завдань.
81. Поняття про передовий педагогічний досвід. Форми і методи його вивчення, узагальнення та впровадження у педагогічну практику. Охарактеризувати досвід роботи вчителя-новатора (за власним вибором).
82. Розвиток і становлення організаційних форм навчання у вищому навчальному закладі. Лекція у вищій школі.
83. Коротка характеристика форм організації навчання у ВНЗ (семінарські, практичні, лабораторні, індивідуальні заняття, консультації і колоквиуми, факультативи, спецкурси і спецсемінари).
84. Види навчання у вищій школі. Специфіка організації диференційованого, проблемного, продуктивного та ігрового навчання.
85. Поняття самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів. Самостійна робота як основна форма самостійної навчальної діяльності студентів.
86. Особливості модульної системи навчання. Організація модульно-рейтингового навчання. Кредитно-модульна технологія навчання у вищій школі: проблеми та перспективи.
87. Сутність і основні принципи управління освітніми системами. Поняття управління, керівництва та менеджменту. Державно-суспільна система управління освітою.
88. Технологія і процедура дидактичного дослідження. Методи

дидактичних досліджень та їх характеристика.

89. Методологічні підходи до організації досліджень у педагогіці та оформлення результатів науково-дослідної роботи. Вимоги до результатів і вибірки експериментальних даних: достовірність, відтворюваність, валідність, репрезентативність.

90. Методика і логіка проведення конкретного педагогічного дослідження. Методологічні характеристики педагогічного дослідження: актуальність, проблема, тема, об'єкт і предмет дослідження, гіпотеза, мета й завдання дослідження.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Автамонов П.П. Технологія педагогічного успіху: Навч. посіб. – К.: Київ. ун-т, 2002.
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : Підручник / Анатолій Миколайович Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
3. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения: Общедидактический аспект / Юрий Константинович Бабанский. – М. : Педагогика, 1977. – 96 с.
4. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований // Избранные педагогические труды / Юрий Константинович Бабанский; сост. М.Ю. Бабанский. – М. : Педагогика, 1989. – С. 436–546.
5. Беспалько В. П. Педагогические и прогрессивные технологии обучения / Владимир Павлович Беспалько. – М. : Новая школа, 1995. – 336 с.
6. Бондар В. І. Дидактика : навч. посіб. / Володимир Іванович Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
7. Бондаревская Е. В. Теория и практика личностного образования / Евгения Васильевна Бондаревская. – Ростов-на-Дону : Учитель, 2000. – 320 с.
8. Буланова-Топоркова М. В. Педагогика и психология высшей школы : Учебное пособие / Мария Валерьяновна Буланова-Топоркова. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. – 544 с.
9. Буряк В. К. Самостоятельная работа учащихся / Владимир Константинович Буряк. – М. : Просвещение, 1984. – 64 с.
10. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 336 с.
11. Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навч.-метод. посіб. – Л.: Норма, 2005. – 344 с.
12. Введение в научное исследование по педагогике /Под ред. В.И.Журавлева. – М.: Педагогика, 1988. – 237с.
13. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: Контекстный подход. – М.: Высшая школа, 1991.
14. Вища освіта і Болонський процес: навч. посібник для студентів ВНЗ. – К.: Знання України, 2006. – 440 с.
15. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підруч. за модульно-рейтинговою системою навч. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.
16. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – К. : Академія, 2001. – 576 с.
17. Габай Т. В. Учебная деятельность и ее средства / Татьяна Васильевна Габай. – М. : Изд-во МГУ, 1988. – 255 с.
18. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Основи педагогіки і психології вищої школи в Україні – К., 1995. – 168с.
19. Гершунский Б. С. Философия образования : [учебн. пособ.]. / Борис Семёнович Гершунский. – М. : Москов. психолого-социальный ин-т, Флинта, 1998. – 432 с.
20. Гликман И.З. Управление самостоятельной работой студентов (системное управление): Учеб. пособие. – М.: Логос, 2002.

21. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устинович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
22. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методичні поради молодим науковцям / Семен Устинович Гончаренко. – К.-Вінниця : Планер, 2010. – 308 с.
23. Гусак П.М. Підготовка вчителя: технологічні аспекти. – Луцьк: РВВ „Вежа”, 1999.
24. Джуринский А. Н. История педагогики : учеб. пособие [для студ. педвузов] / Александр Наумович Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.
25. Дидактика современной школы : пособие для учителей / ред. Василия Анисимовича Онищука. – К. : Радянська школа, 1987. – 280 с.
26. Дидактика средней школы: Некоторые проблемы современной дидактики: учеб. пособие / ред. М. Н. Скаткина. – М. : Просвещение, 1982. – 319 с.
27. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ ст.) – К.: Либідь, 1994р.
28. Добрович А.В. Воспитателю о психологии и психогигиене общения. – М., 1987.
29. Енциклопедія освіти/ Акад.. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
30. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация : учеб. пос. [для студ. высш. учеб. завед-ий] / Владимир Ильич Загвязинский. – М. : Академия, 2001. – 192 с.
31. Закон України “Про вищу освіту”// Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К.: Парламентське вид-во, 2002.
32. Закон України “Про загальну середню освіту”// Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К.: Парламентське вид-во, 2002.
33. Закон України “Про освіту”// Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К.: Парламентське вид-во, 2002.
34. Зимняя И. А. Педагогическая психология: учеб. пособие / Ирина Алексеевна Зимняя. – Ростов н/Д.: Феникс, 1997. – 480 с.
35. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб.: Питер, 2002.
36. Карамушка Л.М., Зайчикова Т.В. Синдром «професійного вигорання» у вчителів: гендерні аспекти. – К., 2003.
37. Коджаспирова Г. М. Педагогика: практикум и методические материалы: [учеб. пособие для студ. пед. училищ и колледжей] / Галина Михайловна Коджаспирова. – М. : Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. – 416 с.
38. Кондрашова Л. В. Педагогіка в запитаннях і відповідях : навч. посіб. / Л. В. Кондрашова, О. А. Пермяков, Н. І. Зеленкова, Г. Ю. Лаврешина. – К. : Знання, 2006. – 250 с.
39. Костюк Г. С. Учебно-воспитательный процесс и психическое развитие личности / Григорий Силович Костюк; ред. Л.Н. Проколиенко. – К. : Рад. шк., 1989. – 608 с.

- 40.Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Василь Григорович Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 447 с.
- 41.Кузьмина Н. В. Методы системного педагогического исследования / Нина Васильевна Кузьмина. – Л. : Изд. ЛГУ, 1980. – 172 с.
- 42.Кузьмина Н. В. Основы вузовской педагогики / Нина Васильевна Кузьмина. – Л. : ЛГУ, 1972. – 184 с.
- 43.Кузьминський А. І. Педагогіка у запитаннях і відповідях / А. І. Кузьминський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2006. – 311 с.
- 44.Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 488 с.
- 45.Куписевич Ч. Основы общей дидактики / Чеслав Куписевич. – М. : Высшая школа, 1986. – 367 с.
- 46.Леднев В. С. Содержание общего среднего образования: проблемы структуры/ Вадим Семенович Леднев. – М. : Педагогика, 1980. – 264 с.
47. Лекції з педагогіки вищої школи: Навч. посібник / За заг. ред. В.І. Лозової. – Х.: „ОВС”, 2006. – 496 с.
- 48.Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / Исаак Яковлевич Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.
- 49.Лихачев Б. Т. Педагогика / Борис Тимофеевич Лихачев – М. : Владос, 1998. – 480 с.
- 50.Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Х. : ОВС, 2002. – 400 с.
- 51.Мазуха Д.С., Опанасенко Н.І. Педагогіка: Навч. посіб. – К., 2005.
- 52.Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посібник / Іван Васильович Малафіїк. – К. : Кондор, 2005. – 398 с.
- 53.Маркова А. К. Формирование мотивации учения / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
- 54.Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / Алексей Михайлович Матюшкин. – М. : Педагогика, 1972. – 208 с.
- 55.Мельничук С. Дидактичні вимоги до оцінювання знань у технологіях навчання // Наукові записки КДПУ: Педагогічні науки. – 2002. – Вип. 45. – Ч. 1.
- 56.Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. – Сімферополь : ДІАЙП, 2011. – 224 с.
- 57.Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики/ За заг. ред. О.І. Локшиної. – К.: “К. І. С.”, 2004. – 160 с.
- 58.Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навчальний посібник. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2001. – 337с.
- 59.Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посіб. – К., 2007.

60. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. – К.: Шкільний світ, 2001.
61. Новиков А. М. Основания педагогики : Пособие для авторов учебников и преподавателей / Александр Михайлович Новиков. – М. : Издательство «Эгвес», 2010. – 208 с.
62. Оконь В. Введение в общую дидактику / Винценты Оконь. – М. : Высшая школа, 1989. – 382 с.
63. Образовательные технологии: Из опыта развития глобального мышления учащихся / Под ред. Ю.Н. Кулюткина, Э.Б. Спасской: СПб.: КАРО, 2002.
64. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Авадем. видав., 2003.
65. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник. – К., 2009.
66. Освітні технології: навчально-методичний посібник / ред. О. М. Пехота. – К. : АСК, 2004. – 256 с.
67. Паламарчук В.Ф. Першооснови педагогічної інноватики. Т.1. – К.: Освіта України, 2006. – 420 с.
68. Пальчевський С.С. Педагогіка: Навч. посіб. – К., 2007.
69. Педагогіка /За ред. Алексюка А.М. – К., 1986. – с.92-116, 150-169.
70. Педагогічна майстерність /За ред. І.А. Зязюна. – К., 2004.
71. Педагогика : учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / ред. В. П. Сластенина. – М. : Академия, 2002. – 518 с.
72. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; ред. З. Н. Курлянд. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
73. Петровский А. В. Основы педагогики и психологии высшей школы / А. В. Петровский, В. М. Ковалева, А. А. Крашенинников. – М. : Из-во МГУ, 1986. – 304 с.
74. Подласый И. П. Педагогика : Новый курс : учеб. [для высш. учеб. заведений] : В 2 кн. / Иван Павлович Подласый. – М. : Владос, 2001. – Кн.1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
75. Практическая психология в тестах, или Как научиться понимать себя и других. – М., 2003.
76. Российская педагогическая энциклопедия в двух томах / ред. В. В. Давидов. – М. : Большая российская энциклопедия, 1993.
77. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. – К.: Експрес – об'ява, 1998. – 143с.
78. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник [для студ. пед. фак-тов] / Олександра Яківна Савченко. – К. : Абрис, 1997. – 416 с.
79. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие / Герман Константинович Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
80. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень: Навч. посібник для вищих пед. закладів освіти. – К.: РННЦ „Деніта”, 2000.

- 81.Симоненко В. Д. Современные педагогические технологии : учеб. пособие / В. Д. Симоненко, Н. В. Фомин. – Брянск : Изд-во БГПУ, 2001. – 395 с.
- 82.Сисоєва С. О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки : навчальний посібник / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 308 с.
- 83.Слепкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2005.
- 84.Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности : учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Сергей Дмитриевич Смирнов. – М. : Академия, 2001. – 304 с.
- 85.Сучасний вчитель як суб'єкт педагогічної комунікації: Кн. Для вчителя/ За ред. С.О. Муратова. – К.: Наук. думка, 2003.
- 86.Талызина Н.Ф. Педагогическая психология : Учеб. пособие [для сред. пед. учеб. заведений] / Нина Федоровна Талызина. – М. : Академия, 1998. – 288 с.
- 87.Унт И. Индивидуализация и дифференциация обучения. – М.: Педагогика, 1990.
- 88.Учителю о педагогической технике /Под ред. Рувинского Л.М. – М., 1987.
- 89.Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник. – К.: «Академвидав», 2006.
- 90.Фридман Л. М. Психологический справочник учителя / Л. М. Фридман, И. Ю. Кулагина. – М. : Просвещение, 1991. – 288 с.
- 91.Харламов И. Ф. Педагогика : учеб. пособие / Иван Федорович Харламов. – 3-е узд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 1997. – 512 с.
- 92.Хрестоматія з педагогіки вищої школи : Навчальний посібник / заг. ред. В. І. Лозової. – Х. : Віровець А. П. «Апостроф», 2011. – 408 с.
- 93.Хуторской А. В. Современная дидактика : учебное пособие / Андрей Викторович Хуторской. – [2-е изд., перераб.]. – М. : Высшая школа, 2007. – 639 с.
- 94.Чайка В. Основи дидактики: тексти лекцій та завдання для самоконтролю : навч. посіб. / Володимир Чайка. – Тернопіль : Астон, 2002. – 244 с.
- 95.Ягупов В. В. Педагогіка: Навч. посібник / Василь Васильович Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінюючи рівень засвоєння знань вступника з теорії навчання враховують:

- системність знань;
- необхідний обсяг і зміст понятійного апарату;
- засвоєння і усвідомлення провідних дидактичних ідей;
- цілісність осягнення знань про дидактичні концепції;
- якість і правильність знань;
- особистісну переконаність в істинності тих чи інших науково-дидактичних положень;
- уміння аргументовано обґрунтовувати власну педагогічну позицію й відстоювати її.

Оцінка «Відмінно»

Вступник продемонстрував глибокі, системні знання, досконале володіння понятійним апаратом, розуміння змісту дидактичних теорій, уміння відтворювати ознаки тих чи інших дидактичних явищ та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними, наявність пізнавального інтересу до дидактичних проблем, сформованість власних оцінок дидактичних процесів.

Оцінка «Добре»

Вступник продемонстрував належний рівень володіння понятійним апаратом, розуміння змісту провідних ідей дидактики, власні узагальнені оцінки педагогічних фактів, явищ, процесів. Проте у відповіді мають місце окремі неточності та огріхи, недостатність уміння виявляти і пояснювати закономірності і взаємозв'язки у дидактичних системах.

Оцінка «Задовільно»

Вступник виявив поверхові, фрагментарні знання, недостатнє володіння понятійним апаратом, відсутність цілісності знань про дидактичні теорії і концепції, невміння порівнювати, класифікувати, концентрувати теоретичні знання. Для відповіді характерні суттєві помилки в оцінці дидактичних явищ, фактів, несформованість власних поглядів на дидактичні процеси.

Оцінка «Незадовільно»

Відповідь вступника свідчить про низький рівень володіння обсягом і змістом понятійного апарату, нерозуміння змісту теорій дидактичної науки, фрагментарність знань з дидактики. Вступник допускає суттєві помилки в характеристиці дидактичних явищ, фактів, демонструє аморфність поглядів на дидактичні процеси.